

Міністерство культури України
Львівська національна музична академія імені М.В. Лисенка
Факультет оркестрових інструментів
Кафедра духових та ударних інструментів

Мельник Петро Степанович

**«СТАНОВЛЕННЯ САКСОФОНОВОГО ПЕДАГОГІЧНОГО
РЕПЕРТУАРУ У МУЗИЧНИХ ШКОЛАХ»**

Спеціальність 025 – Музичне мистецтво

Профілізація – саксофон

Бакалаврське дослідження

Науковий керівник –
кандидат мистецтвознавства,
старший викладач
кафедри духових та ударних інструментів
Максименко Дмитро Петрович

Рецензент:

Львів – 2021

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Історія зародження та розвитку музичних закладів Львова.....	6
1.1. Виникнення ЛССМШ ім. С. Крушельницької.....	6
1.2. Вищий Музичний Інститут	8
1.3. Братські школи Галичини.....	12
РОЗДІЛ 2. Розвиток та використання педагогічного репертуару для саксофона у музичних школах.....	14
2.1. Особливості організації навчального процесу	14
2.2. Характеристика саксофонового педагогічного матеріалу на різних етапах музичного розвитку учнів.....	16
ВИСНОВКИ.....	22
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	25
ДОДАТКИ.....	28

ВСТУП

Актуальність дослідження пов'язана з необхідністю підкреслити та привернути увагу до цінності зародження музичного мистецтва у контексті розвитку української музики, поглибити наукові пошуки найцікавіших сторінок музично-громадського життя міста Львова, примножити духовні орієнтири національної культури. Початкова музична освіта є надзвичайно важливою ланкою в системі української музичної освіти. Музична освіта в Україні включає початкову спеціалізовану підготовку фахівців у позашкільних та спеціалізованих загальноосвітніх музичних навчальних закладах.

Основною ланкою початкової музичної освіти є дитячі музичні школи та музичні відділення шкіл мистецтв, які належать до позашкільної освіти. На жаль, сучасний стан багатьох шкіл мистецтв чи дитячих музичних шкіл вимагає кращого – спостерігається поступова тенденція втрати інтересу серед дітей до занять музикою. Це пояснюється багатьма факторами, які негативно впливають на рівень фахової підготовки майбутніх музикантів та сприяють загальній культурній деградації нації. Серед основних причин – зниження престижності професії музиканта; часткова або повна відсутність оновлення матеріальної бази шкіл; низькі заробітні плати для викладацького складу; відсутність мотивації у викладачів, а у дітей – зміщення інтересів в сторону електронних розваг і технологій; прийняття до музичних шкіл дітей без музичних здібностей з метою компенсації недобору учнів; відсутність належного репертуарного фонду для початківців, а також особистісні фактори (неспроможність батьків придбати музичний інструмент для дитини). Усі ці чинники посилюються недостатньою зацікавленістю українських музикознавців до заповнення цієї ніші.

Мета роботи полягає у висвітленні розвитку мистецьких закладів Львова, визначенні програмних та навчально-методичних вимог до навчання у дитячих спеціалізованих закладах та дослідженні саксофонового музичного репертуару для учнів музичних шкіл.

Завданнями дослідження є:

- окреслити історію виникнення ЛССМШ ім. С. Крушельницької, Вищого Музичного Інституту та діяльність братських шкіл Галичини;
- визначити програмні та педагогічні принципи роботи з учнями початкового спеціалізованого мистецького навчального закладу;
- проаналізувати основні критерії підбору фахового навчального матеріалу, особливості організації роботи з учнями над музичним матеріалом;
- здійснити характеристику саксофонового педагогічного матеріалу на різних етапах музичного розвитку учнів.

Об'єктом дослідження є особливості музично-естетичного розвитку учнів, а **предметом дослідження** – навчальний план, програми спеціальних класів музичних інструментів та педагогічних репертуар.

Матеріалом дослідження стали музично-історичні праці, які висвітлюють особливості культурного життя Львова та методичні посібники, які розкривають особливості музично-педагогічного процесу.

Методи дослідження: дослідницько-пошуковий – у збиранні та опрацюванні документів, що окреслюють зародження початкової музичної освіти у місті Львів; аналітичний – при оцінці спеціалізованої початкової музичної освіти, історичний – при дослідженні історії виникнення мистецьких закладів та ін.

Теоретична база дослідження:

- матеріали про зародження та розвиток музично-педагогічних закладів у Львові: [1], [3], [10], [13], [14];
- праці, які висвітлюють особливості культурно-громадського життя Львівщини та Галичини: [6], [7], [8], [9], [15];
- роботи, присвячені особливостям педагогічних процесів [11], [14];
- навчальні плани початкових спеціалізованих мистецьких навчальних закладів системи.

Наукова новизна роботи полягає у спробі звернутися до особливостей саксофонового репертуару у дитячих музичних школах у контексті музично-естетичного виховання учнів.

Структура та обсяг бакалаврської роботи. Бакалаврська робота складається зі вступу, двох основних розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Основна частина вміщує два розділи: перший висвітлює історичні витоки розвитку музичних закладів Львова; другий – використання педагогічного репертуару, організацію навчального процесу у початкових спеціалізованих мистецьких закладах. Загальна кількість сторінок – 33, кількість сторінок основного тексту – 25, список використаних джерел – 16 позицій.

РОЗДІЛ 1

ІСТОРІЯ ЗАРОДЖЕННЯ ТА РОЗВИТКУ МУЗИЧНИХ ЗАКЛАДІВ ЛЬВОВА

1.1. Виникнення ЛССМШ ім. С. Крушельницької

Історія формування професійної музичної освіти у Львові сягає ще XVIII-XIX століть. Першими ініціаторами фахової музичної школи стали Франц Ксавер Моцарт, Фелікс та Кароль Ліпінські, Йоганн Рукгабер, Іван Лаврівський та інші культурні діячі, які жили та працювали у Львові. З допомогою очільників міста та силами громади вони отримали дозвіл цісаря Австро-Угорської імперії на відкриття першого професійного музичного навчального закладу – спеціальної професійної школи у Львові (Наказ від 14 серпня 1838 р. №21119/1537 та Канцлерський декрет від 25 серпня 1838 року). У складний історичний час під час «весни народів» та військових подій у 1848 р. діяльність школи була тимчасово припинена. У 1851 році навчання у цій школі було відновлено у новому статусі (Наказ Цісаря від 8 листопада 1851 р. №11037). На основі середньої музичної школи започаткували вищий навчальний заклад – музичну академію з високим рівнем професійної підготовки, для якої музична школа постачала випускників.

Важливими постатями, які брали участь у культурному розвитку музичної школи у XIX столітті стали перший директор школи Й. Рукгабер, а також Й. Башни, Й. Ельснер, К. Мікулі. Особливе піднесення музичного розвитку припадає на початок XX століття, коли за сучасним зразком була встановлена структура середніх спеціальних музичних навчальних закладів. Школа заснована Постановою Ради Народних Комісарів УРСР від 19 грудня 1939 р. № 1545 під назвою «Державна українська дитяча музична школа при Українській державній консерваторії». Очільником усіх музичних закладів був Василь Барвінський, а посаду директора займала Галина Левицька. «Галя Левицька та Василь

Барвінський – дві визначні постаті в музичній культурі Галичини першої половини ХХ ст. Силою обставин вони постійно зустрічалися і контактували у своїй діяльності від середини 1920-х до другої половини 1940-х років: виступали у тому ж самому концертному залі товариства ім. Лисенка, викладали у тому самому Музичному інституті ім. Лисенка, увійшли до однієї спілки українських професійних музикантів Галичини СУПРОМ» [2].

Під час тяжких воєнних років та окупаційної політики німецької влади дитяча музична школа у Львові стала чи не єдиним осередком притулку для львівських педагогів, керівником закладу залишився Василь Барвінський. У 1944 році була відновлена діяльність школи у статусі «Львівської музичної школи-десятирічки при Львівській державній консерваторії ім. М. Лисенка». Музичне життя закладу відбувалося у складних повоєнних умовах, директором школи стає О. Бережницька, завучем – Л. Мінко. У 1948 р. відбувається арешт Василя Барвінського, у 1949 році – звільнення О. Бережницької (її посаду обіймає В. Попович). З вулиці Горького (тепер вул. Гнатюка) школа переноситься до приміщення на вул. Зеленій 8-10, при ній діє шкільний інтернат, у якому проживають обдаровані діти з різних регіонів.

У 1960 році Львівська музична школа-десятирічка була перелаштована на музичну школу-інтернат, а з 1963 року стала носити ім'я Соломії Крушельницької. У ці роки музичну школу очолював О. Тищенко, а завучами працювали В. Антонів та В. Заремський. У 1972 р. директором школи було призначено В. Антоніва, а завучами стали В. Третяк (зі спеціального циклу), В. Заремський (із загальноосвітнього циклу), а згодом – М. Попіль та О. Курач. У 1997 році директором музичної школи став Б. Мартиновський, у 2004 році – Д. Комонька. З 2009 р. керівником навчального закладу є Лев Миронович Закопець – син українського гобоїста та педагога Мирона Михайловича Закопця. Протягом багатьох років діяльність Львівської музичної спеціалізованої школи-інтернату тісно з вищим навчальним музичним закладом – Львівською національною музичною академією ім. М. Лисенка (актуальна нині назва), яка приймала та продовжує приймати на навчання кращих випускників школи.

1.2. Вищий Музичний Інститут

Заснування Вищого Музичного Інституту у Львові припадає на 1903 рік. Метою створення закладу було виховання професійних музикантів-фахівців та аматорів. Процес формування Музичного Інституту був пов'язаний з діяльністю хорового товариства „Боян”, яке було започатковане у Львові у 1891 році силами українського композитора другого покоління Перемиської школи Анатолія Вахнянина. Метою товариства була підтримка та розвиток української музичної культури, зокрема, хорового співу. Спочатку ці кілька хорових товариств об'єднували аматорів, а пізніше стали вагомими осередками культурно-мистецької діяльності видатних музичних діячів, при них розбудовувалися музичні школи, бібліотеки видавництва, формувалися оркестри, відбувалося активне концертне життя. Музичні філіали «Бояну» розбудовувалися по усій Галичині, на їхній базі виникла музична школа. Організація мала назву “Союз співацьких і музичних товариств у Львові” та вважалася одним із провідних музичних товариств свого часу.

Приміщення Вищого Музичного Інституту було розташоване на вулиці Трибунальській 6, а згодом – на Вірменській вулиці. Спочатку до навчання приєдналося 66 учнів, 42 з них були допущені до іспиту. До викладацьких сил Інституту залучили О. Ясеницьку (клас фортепіано і сольного співу), Д. Шухевич, О. Прокеш, М. Криницьку (клас фортепіано), Яна Галя (з теорії і гармонії), Отто Тейча (скрипка). На посаду секретаря Інституту було обрано М. Волошина.

Засновником Вищого Музичного Інституту став Анатоль Вахнянин (1841–1908). Для багаторічного життєвого шляху А. Вахнянина характерний надзвичайно широкий спектр діяльності (музично-громадська робота, диригентська практика, критичні праці, літераторські спроби тощо), ще за життя він фігурував як ключова постать музичного мистецтва Західної України. У грудні 1903 р. Анатоль Вахнянин очолював святкування 35-річчя творчої діяльності Миколи Лисенка. На урочистостях був присутній сам композитор, на

загальних зборах “Союз співацьких і музичних товариств” був перейменований на «Музичне товариство імені Миколи Лисенка». У 1907 році приміщення Інституту було перенесене до Народного Дому.

У 1910-1911 роках в Інституті відбулася реформа навчання, яка, на думку Станіслава Людкевича, була спрямована на те, щоби «при сучасних умовах і засобах науки [учні] повинні виходити з Інституту солідно підготовлені у своїм фаху та настільки загально освічені в конечних галузях знання, щоби опісля, коли спосібності й засоби вказували б їм артистичну кар’єру, могли безпосередньо потім довершити свою освіту в Європі або з пожитком присвятити себе якій-небудь скромнішій діяльності в нашій приватній житті чи то в публічних інституціях у Галичині» [13]. Станіслав Людкевич був викладачем музично-теоретичних предметів, зокрема, теорії, гармонії, сольфеджіо та історії музики. Його заслуга полягає, зокрема, у покращенні якості викладання теоретичних дисциплін. Також були введені нові шкільні предмети: курси гри на альті, фортепіанний ансамбль, основи ансамблевої гри, а з 1913 року – клас хорового співу, ритмічної гімнастики та гри на духових інструментах (флейта і кларнет), був сформований симфонічний оркестр.

Окрім того, Станіслав Людкевич здійснив нову редакцію статуту Товариства ім. М. Лисенка та запропонував введення окремих філій Товариства. Товариство та Вищий Музичний Інститут патрунували музичні школи у Станіславі, Стрию, Перемишлі та Чернівцях. У 1913 році почала функціонувати Перша філія Вищого Музичного Інституту у Стрию, а в містах Галичини філії відкривалися у 1920-х років після Першої світової війни. Філії Інституту розташовувалися у таких містах як Стрий (1913), Станіславів (1921), Дрогобич (1923), Перемишль (1924), Сокаль (1926), Тернопіль (1928) Коломия (1929), Яворів (1929), Золочів (1931), Самбір (1932) та ін. У 1931 році відкрилися філії у передмістях Львова (Клепарів, Замарстинів, Жовківське, Знесіння, Личаків), а у середині 1930-х у Городку, Чорткові, Раві-Руській, Ходорові.

У 1920–1930-х років, завдяки палким старанням Василя Барвінського та Станіслава Людкевича Вищий Музичний Інститут ім. Миколи Лисенка зазнав

досить високого рівня розвитку. Організація навчального процесу відбувалася за типом консерваторії західноєвропейського типу. Вона містила три ланки: нижчу (4 класи), середню (4 класи) та вищу (2 класи) та передбачала навчання підготовлених дітей від десяти років та дорослих. В Інституті почали працювати класи гри на нових оркестрових інструментах, серед яких альт, віолончель, контрабас, флейта, кларнет, фагот та ін, а також ряд музично-теоретичних предметів (теорія музики, сольфеджіо, гармонія, контрапункт та ін). До викладацького складу Інституту входили найкращі культурні діячі того часу, зокрема, М. Колесса, Ф. Колесса, Б. Кудрик, Н. Нижанківський, Р. Савицький, С. Туркевич-Лукіянович, О. Бандрівська, З. Лисько.

У 1927-1929 роках відбувалася централізація системи музичної освіти, внаслідок чого усі філії Інституту були переведені на спільний навчальний план. Рішенням Міністерство освіти і віросповідань у Варшаві відповідальним інспектором став Станіслав Людкевич. Таким чином, Вищий Музичний Інститут став чи не найбільшим осередком української культури у Львові та інших містах, у яких розташовувалися його філії, фахові та наукові досягнення цього закладу були високо оцінені українською та польською музичними громадами.

Першим директором Вищого Музичного Інституту був Василь Олександрович Барвінський (1888–1963), який займав цю посаду протягом більше ніж 30-ти років. Василь Барвінський зайняв пост директора закладу змушено, у зв'язку з рядом соціально-політичних обставин, та все ж його внесок у розвиток Інституту, як і у весь культурно-мистецький простір ХХ століття, був величезним. В. Барвінський розгорнув широку діяльність, пов'язану зі створенням музичних творів, написанням музично-критичних робіт, педагогічною працею, диригентською практикою, організацією музичного життя у Галичині. Важливою ланкою творчої діяльності В. Барвінського стала науково-критична музикознавча праця, зокрема, висвітлення проблем історії української музики, безперервне рецензування концертів. Активна та усестороння культурно-мистецька, суспільно-громадська та наукова робота Василя Барвінського сприяла підвищенню статусу Вищого Музичного Інституту

у культурному житті Львова та зростанню ваги української музики у тогочасному оточенні.

У 1939 році з приходом радянської влади Василь Барвінський очолював Львівську державну консерваторію. Вона виникла шляхом об'єднання кількох музичних закладів: Консерваторії Польського Музичного Товариства, Консерваторії ім. К. Шимановського, Вищого Музичного Інституту ім. М. Лисенка та музикологічного Інституту Львівського університету. Для консерваторії було збудоване окреме приміщення на вулиці Чайковського 7, де сьогодні знаходиться Львівська філармонія. У 1940 р. при консерваторії почала функціонувати музична школа для дітей. Навіть у складні часи заклад об'єднав викладачів та студентів різноманітних національностей: українців, поляків, євреїв, росіян та ін. Василь Барвінський був надзвичайно тактовним та талановитим організатором навчального процесу та сприяв підтриманню дружньої та теплої атмосфери у педагогічному колективі та серед багатонаціонального студентства. У складні роки фашистського загарбництва він відстоював ціннісну бібліотеку та музичні інструменти, а сам Музичний Інститут функціонував під назвою школи.

У повоєнні роки, після відновлення радянської влади у Львові Василь Барвінський продовжував очолювати Інститут. У 1948 року видатного митця було заарештовано. Під час допиту його змусили підписати документ на знищення музичних рукописів, і В. Барвінського чекало тяжке 10-річне заслання у мордовські табори. «Усе життя він самовіддано працював для свого народу, тому не хотів перед радянським режимом утікати на Захід, як це вчинило тоді багато представників української інтелігенції. Був не тільки директором консерваторії, але й депутатом обласної ради і намагався зробити усе можливе для полегшення долі переслідуваного населення. Барвінський відчував зміну ставлення до себе з боку влади, близькість непоправного, але до кінця чесно виконував численні і нелегкі обов'язки директора і професора консерваторії. Ризикуючи, сміливо допомагав "політично ненадійним", приймаючи їх у ряди викладачів і студентів. Тим заслужив собі неминаючу пошану як людини

високоетичної, безмірно справедливої і до кінця відданої високій меті виховання майбутнього покоління навіть у найважчих політичних обставинах» [13].

1.3. Братські школи Галичини.

Історія виникнення братських шкіл в Україні бере початок з XVI століття. Перші навчальні заклади були організовані при братствах православних міщан. У 1586 році таку школу заснували представники Львівського братства, серед яких Ю. Рогатинець, І. Рогатинець, І. Красовський та інші. Також існує версія, що перша братська школа у Львові була заснована у 1576 році за підтримки заохочення Антіохійського патріарха Іоакима V, а її родоначальниками стали Арсеній Еласонський, брати Лаврентій та Стефан Зизанії, Кирило Транквіліон-Ставровецький. Школа утримувалася переважно за кошти, отримані від діяльності Львівської братської друкарні. У 1590-х роках патріарх Константинополя Ієремія II видав грамоту, де засвідчив про необхідність відкриття у Львові школи братства Успіння Пресвятої Богородиці. У цій школі діти православних християн змогли вивчати Святе письмо, слов'янську та грецьку мови. У 1594 р. школа відійшла у підпорядкування київському Митрополиту. За зразком Львівської школи при Успенському братстві відкрилися школи у багатьох містах України, серед яких, зокрема, Перемишль, Городок, Стрий, Галич, Рогатин, Люблін, Пінськ, Немирів, Луцьк, Дубно, Люблін, Берест та кілька міст у Білорусі, а також у селах України. Основною мовою викладання слов'янська, окрім того вивчали грецьку та руську мови. Згодом братські школи перейшли на організацію навчання, близьку до ієзуїтських шкіл. Учні вивчали класичні мови, діалектику, риторику, поезику, арифметику, геометрію, астрономію та музику. Навчання було доступне для усіх верств населення. На відміну від єзуїтських шкіл, пріоритетними вважалися успіхи учнів, а не їх походження. Під час навчання допускалися тілесні кари, панувала сувора дисципліна як для учнів, так і для викладачів (від останніх

вимагався високий рівень професійної підготовки та суспільний авторитет). Сироти та учні з незаможних родин проживали в бурсах.

Отож, ключовими рисами функціонування братських шкіл в Україні були демократичність, яка забезпечувала рівні права для дітей різних прошарків населення, а також надання гуртожитків, використання елементів класно-урочної системи навчання (поділ учнів на кілька груп залежно від рівня знань, канікули, екзамени), чітка організація навчання, а також систематичність, ґрунтовність освіти, яка не поступалася західноєвропейській.

РОЗДІЛ 2

РОЗВИТОК ТА ВИКОРИСТАННЯ ПЕДАГОГІЧНОГО РЕПЕРТУАРУ ДЛЯ САКСОФОНА У МУЗИЧНИХ ШКОЛАХ

2.1. Особливості організації навчального процесу

Під час роботи над музичним матеріалом викладачеві мистецьких дитячих закладів варто проявляти індивідуальний підхід до кожного учня. На різних етапах музично-естетичного виховання учнів важливу роль відіграють твори на національній основі. Виховну роль національного фольклору неодноразово підкреслювали цілі плеяди музикознавців різних часів. До уваги викладача доступне широке коло обробок українських народних пісень і танців, авторських творів, написаних у народному дусі. Програмні твори на фольклорній основі є провідною ланкою в образній драматургії різних форм і жанрів. Український репертуар для дітей представлений численними пісенно-танцювальними зразками, прикладами лірики та епосу. Такі твори допомагають спраглим до знань учням познайомитися з національною музичною культурою, жанровими різновидами українського фольклору, піснями календарно-обрядового циклу. П'єси композиторів західноєвропейської музичної культури становлять важливу частину репертуарного підґрунтя, якнайкраще розвивають виконавські навички учнів на різних етапах. При увазі до індивідуальних задатків дитини, її психотипу, темпераменту, емоційного поля можна запропонувати учневі твори найрізноманітніших стильових напрямків музичної культури.

Кожна дитина потребує індивідуального підходу, на ранніх етапах навчання надзвичайно важливою є співучасть батьків та викладачів у всіх сферах розвитку. Основні психічні якості формуються у процесі виховання дитини, тому при створенні характеристики дитини певного віку потрібно враховувати її індивідуальні фактори розвитку. Учні розпочинають навчання у школах

мистецтв у дитячому та підлітковому віці (рідше) – саме вони є основними віковими категоріями.

Молодшими школярами вважають дітей віком від 6-7 років до 10-11 років, які навчаються у початкових класах загальноосвітньої школи. Ключовим методом пізнання світу для дітей у цьому віці є гра – таким чином діти взаємодіють з навколишнім світом, знайомляться з ровесниками, відкривають для себе нові можливості та перспективи. Перед початком навчання у школі дитині варто пояснити дитині різницю між ігровим та навчальним аспектом діяльності, донести, що процес навчання є обов'язковим заняттям. При цьому не варто приглушувати пізнавальну активність, яка є неодмінним елементом здорової психіки дитини. Діти часто допитливі у пізнанні світу – у процесі гри вони експериментують, встановлюють причинно-наслідкові зв'язки, прагнуть оперувати знаннями та самостійно знаходити відповідь. Завдання педагога полягає в тому, щоби спрямувати зацікавленість дитини у потрібне русло, виховати культурні, нематеріальні потреби, які будуть важливими складовими гармонійної особистості навіть у дорослому віці. У дітей молодших класів особливо розвинена уява, вони часто співставляють внутрішні дії з певними образами. Наочно-образне, просторове мислення є одним із основних видів мислення у молодшому шкільному віці, яке характерне також для дітей іншого віку.

Основними документами, які регулюють організацію навчального процесу у спеціалізованих мистецьких закладах є навчальний план та навчальна програма. Навчальний план – це нормативний документ, який містить перелік навчальних предметів, послідовність їх вивчення, кількість годин, виділених на певний предмет, клас та семестр, включає інформацію про кількість учнів у групі та структуру навчального року. Навчальна програма виявляє зміст знань, умінь і навичок з певного предмету, визначає його загальну спрямованість. У навчальній програмі закладена система знань і навиків, якими повинен володіти учень з кожної дисципліни. Основним предметом у мистецьких дитячих школах є гра на музичному інструменті, спеціальність або фах, який окрім гри на інструменті,

містить гру в оркестровому класі, класі ансамблю, читання нот з листа, а також вимагає знань з теорії музики та музичної літератури. Основною формою навчальної та виховної роботи є уроки з фаху. Під час занять учень навчається грі на обраному інструменті та отримує необхідні йому навички. Як правило, заняття відбуваються двічі на тиждень (дві академічні години), форма уроку є індивідуальною, що дає можливість викладачеві обрати відповідні методи навчання, знайти індивідуальний підхід до кожного учня, враховуючи особливості його фізичних, інтелектуальних, музичних даних, сприйняття та засвоєння матеріалу тощо.

2.2. Характеристика саксофонового педагогічного матеріалу на різних етапах музичного розвитку учнів

Для забезпечення успішного всебічного розвитку музично-виконавських даних учнів у музичній школі надзвичайно важливим є планування навчальної роботи та підбір основного репертуару. Ключовою метою навчання у дитячій мистецькій школі є виховання навичок володіння певним інструментом, усвідомленого, художнього виконання музичних творів різних епох, формування серйозного підходу до набуття практичних навичок і знань. Під час складання музичного репертуару для занять з учнями важливо рахуватися з технічно-виконавськими здібностями учня, особливостями сприйняття, психологічними факторами, рівнем інтелектуального багажу, станом працездатності, пам'яті та іншого. За наявності виконавських навичок високого рівня у старших класах або раніше викладачеві варто скеровувати учнів до вступу у вищі мистецькі навчальні заклади I-II рівнів акредитації для продовження здобуття фахової музичної освіти.

Головними факторами підбору репертуару для учнів музичних шкіл є послідовність, системність, відповідність індивідуальним віковим та музичним здібностям учня, а також естетична та емоційна привабливість творів та

індивідуальні вподобання дитини. Варто обрати репертуар, контрастний за змістовим наповненням, формою, стилем, фактурою, характером. Кожен учень володіє особливими, індивідуальними музичними даними, тому варто диференційовано підбирати виконавський репертуар з огляду на різний рівень складності. До репертуару повинні входити твори класичного стилю, різнохарактерні п'єси вітчизняних та зарубіжних авторів, обробки народних пісень і танців. Таким чином, за весь період навчання учень може досягнути багатий стильовий дискурс від барокових творів через кращі зразки класично-романтичної композиторської спадщини до музичних композицій авторів ХХ століття та сучасних творів. У процесі цього учень може ознайомитися з ладо-інтонаційними та гармонічними основами багатьох творів, а також досягти різних ступенів вивчення музичних творів: одні виконувати публічно, інші – в класі, деякі – в порядку ознайомлення.

Викладач повинен підходити до вибору репертуару свідомо, враховуючи відповідні цілі навчання, зокрема:

- *Виховні:* пов'язані з формуванням почуття відповідальності, працьовитості, порядку та систематичності занять учня у процесі музичного виховання. Виховна мета є актуальною на різних етапах навчання. Організація домашніх занять для учнів молодших класів повинна відбуватися з допомогою батьків, учням середніх та старших класів варто допомогти виробити самостійний підхід до занять.

- *Навчальні:* на меті – підготовка всесторонньо розвинених слухачів музики, учасників шкільного та домашнього музикування, виявлення найбільш обдарованих учнів для подальшого навчання за музичною спеціальністю, виховання музично-виконавських навиків, музичної грамотності, художнього осмислення та сприйняття творів.

- *Розвиваючі:* передбачають розвиток уяви, навичок аналізу і критики в учнів, здатність до самовираження, логічного мислення, вміння володіти власними почуттями та емоціями, подолання психологічних бар'єрів, розвиток

художнього смаку у процесі виконання творів, формування загальноестетичного світогляду учнів.

Збільшення кількості дитячих мистецьких шкіл пов'язане з поглибленою увагою до створення педагогічного репертуару. Особливості підбору саксофонового музичного репертуару залежать від терміну навчання учнів. Процес 7-8 річного навчання варто починати з виконання гам та арпеджіо у повільному темпі, вивчення основних штрихів. Викладачеві варто обирати музичні твори з простою мелодією, яка добре сприймається та запам'ятовується, з виразним ритмічним малюнком. Також слід зосередити свій вибір на музичних творах з опорою на фольклорні джерела (для 1 класу українські народні пісні «Журавель» у перекладі О. Мельника, «Ой ходила дівчина бережком» в обробці М. Тимохи, «Гуде вітер вельми в полі» в обробці М. Глінки, «Українська мелодія» М. Тимохи), адже національний колорит сприймається дитиною на ментальному рівні та сприяє заохоченню до занять на ранньому етапі.

Для наймолодших учнів (1-2 класи) варто обрати відомі зразки світової музичної класики, які стануть найкращим підґрунтям для їх виховання. Це, зокрема, твори А. Кореллі («Сарабанда»), Ф. Куперена («Фанфари»), Г. Генделя («Менует»), Й. С. Баха («Волинка», «Хорал», «Аве Марія»), В. Моцарта («Травнева пісня») Л. Бетховена («Два екосези»), Ф. Шуберта («Серенада»), Р. Шумана («Мрії», «Пісенька женців», «Сміливий вершник»), Ф. Мендельсона («Пісня без слів»), Е. Гріга («Вальс»), Й. Брамса («Колискова»), П. Чайковського («Вальс», «Гра в коники», «Італійська пісенька»), М. Равеля («Павана»), К. Сен-Санса («Лебідь») та ін. Більшість цих творів мають дуже виразне жанрове спрямування (танці, пісні, марші), відрізняються виразним, яскравим характером звучання, який відповідає специфіці дитячого сприйняття на ранніх етапах навчання.

У 3-4 класах варто здійснити акцент на розвитку технічних навичок учнів, зокрема, активно вводити до репертуару учнів етюди (Л. Нігауз, В. Носов, А. Ривчун), практикувати мажорні та мінорні гами до 2-3 знаків, арпеджіо різними тривалостями та штрихами, хроматичні гами, а також розвивати техніку читання

нот з листа. У виборі репертуару варто орієнтуватися на твори зі складнішим рівнем мелодичного та ритмічного розвитку, змінними розмірами, швидшими темпами, які підвищують рівень технічної майстерності, а також розвиток звуковедення. При нагоді стануть твори класично-романтичної доби з виразною мелодичною лінією та кращі зразки вітчизняної та світової музики XIX-XX століть.

Цікавими зразками стануть для учнів «Менует» Г. Гайдна, «Сонатина» Л. Бетховена, «Маленький вальс» К. Вебера, «Романтична п'єса» А. Дворжака, «Танець Анітри» Е. Гріга, «Гострий ритм» Дж. Гершвіна (для третього класу), а також «Інтермецо» з сюїти «Арлезіанка» Ж. Бізе, «Гумореска» А. Дворжака, «Маленький пастух» К. Дебюссі, «Танець» Л. Колодуба, «Старий замок» М. Мусоргського (для 4 класу). На цьому етапі викладач повинен прищепити учням не лише технічно-виконавські навички, а й продовжувати розвивати художнє осмислення твору, введення музичної думки, відчуття загального характеру п'єси.

У середніх класах до репертуару варто додати твори великої форми та ансамблеві твори. На цьому етапі викладач повинен розвивати в учнях самостійний підхід до вивчення творів та занять. Для формування та росту технічної майстерності обов'язковим є виконанням етюдів та гам до 4-5 ключових знаків, зокрема, арпеджіо тризвуків та гами у помірному темпі, домінантовий септакорд з оберненнями у повільному темпі (з 6-го класу) та ін. Серед орієнтовного репертуару – музичні твори нового рівня художньої та технічно-виконавської майстерності, які допоможуть учням розвинути свої вміння. Серед них, зокрема, «Адажіо» Й. Гайдна, «Прелюдія» №8 Й. Баха, «Арія з варіаціями» Г. Генделя, Соната B-dur Д. Бортнянського, «Рондо» В. Моцарта, «Сонатина» М. Равеля (для 5 класу) та «Аллегро» із сонати №3 Г. Генделя, «Соната» №1 Л. Вінчі, «Пісні без слів» Ф. Мендельсона, «Речитатив» Ж. Ібера, «Вальс», «Романс» О. Ривчуна (для 6 класу). Для академічного концерту найкраще брати кілька контрастних п'єс, скажімо, твір великої форми, ансамблевий твір та п'єсу: для 5-го класу це «Адажіо» Г. Гайдна, етюди Л.

Нігауза або «Арію» Д. Обера, етюд В. Носова, синкопи Ф. Крейслера, а для 6-го – етюд Л. Михайлова, «Соната» Л. Вінчі, «Опале листя» Ж. Косми або соната В-dur Д. Скарлатті, «Пастораль» Й. С. Баха та ін.

У старших класах (7-8 класи) учень повинен продовжувати вдосконалювати навички гри на саксофоні, зокрема розвивати технічну майстерність, володіти широким арсеналом штрихів та виконавських прийомів, демонструвати художнє осмислення твору, дотримуватися певного композиторського стилю під час гри. За основу репертуару знову варто обрати твори великої форми, окремі частини з сонат, а також різнохарактерні п'єси. Слушними музичними зразками для учнів стануть такі твори як «Речитатив» та «Соната» Й. С. Баха, «Ноктюрн» М. Глінки, а також твори композиторів ХХ століття (Дж. Гершвін «Три прелюдії», Е. Боцца «Експромт і танець», Д. Мійо «Скарамуш», А. Хачатурян «Танець з балету "Спартак"», А. П'яццола «Танго-етюди», А. Бюссер «Астурія», Ж. Франсе «Екзотичні танці», С. Рахманінов «Прелюдія» та ін).

Для 5–6-річного періоду навчання гри на саксофоні програма є аналогічною, однак більш стисненою у зв'язку з коротшим терміном. У молодших класах так само варто орієнтуватися на прості музичні зразки, написані доступною для дитячого сприйняття музичною мовою, зокрема, твори з виразною жанровою опорою пісенного чи танцювального типу. Надзвичайно важливо виховувати учнів у повазі до народної пісні, вводити до репертуару відомі твори українських композиторів, а також залучати зразки світової музичної класики. Прикладом семестрової програми для першого класу може бути «Хорал» Й. Баха, «Веселий танець» О. Комаровського або «Менует» Г. Генделя, «Андантино» А. Хачатуряна та етюд, а для другого класу – «Пісенька» І. Кирилліної, «Танець Анітри» Е. Гріга, українська народна пісня «І шумить, і гуде» та етюд. У 3-4 класах доцільно вводити до репертуару ансамблеві твори, різнохарактерні п'єси («Танець» Л. Колодуба, «Мандрівник» Е. Гріга, «Сарабанда» А. Кореллі, «Забута оповідь» В. Шумейка, «Осіньна музика» Г. Гаврилець та ін.), а також розвивати навички самостійного підходу учнів до вивчення творів, гри етюдів та гам, читання нот з листа. Для репертуару 5-6 класів, як і раніше, характерні музичні

твори великої форми та ансамблеві твори, запропоновані у вищезгаданому описі репертуару для 7-8-річного навчання.

ВИСНОВКИ

У процесі дослідження вдалося досягнути мети роботи, а також виконати ряд основних завдань, визначених у вступі. У результаті цього ми дійшли наступних висновків:

Зародження професійної музичної освіти у Львові сягає XVIII-XIX століть. Першими ініціаторами фахової музичної школи були Франц Ксавер Моцарт, Фелікс та Кароль Ліпінські, Йоганн Рукгабер, Іван Лаврівський та інші культурні діячі, які жили та працювали у Львові та долучилися до відкриття першого професійного музичного навчального закладу – спеціальної професійної школи у Львові. Важливими діячами, які брали участь у культурному розвитку музичної школи у XIX столітті стали Й. Рукгабер, Й. Башни, Й. Ельснер, К. Мікулі. Особливе піднесення музичного розвитку припадає на початок XX століття. Значний внесок у розвиток закладу здійснив В. Барвінський. Школа пережила нелегкі часи німецької окупації, була реорганізована у II половині XX століття, а станом на сьогодні носить ім'я ЛССМШ ім. С. Крушельницької та є одним із провідних мистецьких закладів Львова.

Одним із найвідоміших музичних закладів Львова був Вищий Музичний Інститут у Львові, на базі якого згодом виникла Львівська державна консерваторія. Формування Інституту припадає на 1903 рік, воно було пов'язане з діяльністю хорового товариства „Боян”. Ключовими діячами, які здійснили значний внесок у розвиток закладу стали А. Вахнянин та С. Людкевич. До педагогічного складу входили найкращі культурно-мистецькі діячі того часу (М. Колесса, Ф. Колесса, Б. Кудрик, Н. Нижанківський, Р. Савицький, С. Туркевич-Лукіянович, З. Лисько). Метою навчання в Інституті була підготовка загальноосвічених спеціалістів та високопрофесійних спеціалістів з перспективами артистичної кар'єри в Україні та за кордоном. Вищий Музичний Інститут мав численні філії у різних містах.

Одним із завдань дослідження є висвітлення діяльності братських шкіл Галичини. У результаті вдалося вставити, що перші братські школи у Львові були засновані наприкінці XVI століття за підтримки Ю. Рогатинця, І. Рогатинця, І. Красовського та інших. У школах, які функціонували при братствах, діти православних християн змогли вивчати Святе письмо, слов'янську та грецьку мови. За зразком Львівської школи при Успенському братстві відкрилися школи у багатьох містах України та Білорусі. Згодом братські школи перейшли на нову структуру навчання, близьку до ієзуїтських шкіл, та запровадили до програми класичні мови, діалектику, риторіку, поезику, арифметику, геометрію, астрономію та музику (церковні співи). Особливостями навчання у братських школах в Україні були демократичність, яка забезпечувала рівні права для дітей різних прошарків населення, надання гуртожитків, використання елементів класно-урочної системи навчання (поділ учнів на кілька груп залежно від рівня знань, канікули, екзамени), чітка організація навчання, а також систематичність та ґрунтовність освіти, яка не поступалася західноєвропейській.

Одним із пріоритетних завдань нашого дослідження було встановлення особливостей музично-педагогічного процесу виховання учнів. Відповідно до вимог суспільства та потреб загальноосвітньої школи змінювався термін навчання, особливості спеціалізації, обсяг дисциплін та ін. Значний вплив на зміст навчальних планів здійснило запровадження галузевих освітньо-профільних програм підготовки фахівців, нових освітньо-кваліфікаційних рівнів, введення рейтингової-модульної системи навчання. Протягом багатьох років видатні педагоги та музикознавці працювали над розробкою та оновленням навчальних програм та формуванням педагогічного репертуару, який відповідав би специфіці розвитку виконавських навичок учнів від наймолодших до найстарших класів. Метою викладання у дитячих школах є всесторонній музично-естетичний розвиток учнів, надбання дітьми професійних умінь та навичок з можливістю продовження здобування освіти у навчальних заклади I-II рівнів акредитації. Зміст та структура музичної освіти регулюється навчальними

планами. Впровадження сучасних методів навчання, підтримка творчості українських композиторів, розширення теоретичної, методичної та практичної бази є основними запоруками формування якісної підготовки початківців у навчальних закладах України.

Для успішного розвитку кожної дитини необхідно багато факторів, серед яких стартові музичні дані дитини, висококваліфікований викладач, наявність хорошого музичного інструменту та відповідна навчальна програма. Під час вибору репертуару викладач повинен враховувати природній хист кожного учня, його технічно-виконавські здібності, особливості сприйняття, психологічні фактори, рівень інтелектуального багажу, стан працездатності, пам'яті та інші. Головними принципами підбору навчального репертуару для учнів музичних шкіл є послідовність, системність, відповідність індивідуальним віковим та музичним здібностям учня, а також естетична та емоційна привабливість творів та індивідуальні вподобання дитини. Викладачеві варто складати репертуар, контрастний за змістовим наповненням, формою, стилем, фактурою, характером та музичними засобами. До програми повинні входити твори класичного стилю, різнохарактерні п'єси вітчизняних та зарубіжних авторів, обробки народних пісень і танців. Таким чином, за час навчання учень може досягнути увесь стильовий дискурс від барокових творів через кращі зразки класично-романтичної композиторської спадщини до музичних композицій авторів ХХ століття та сучасних творів.

Саксофоновий репертуар для учнів музичних шкіл є надзвичайно цікавим та різноманітним. Для учнів молодших класів викладачеві варто обирати прості та виразні музичні твори, які були б зрозумілими для дітей та легко сприймалися на слух. На цьому етапі доцільно запропонувати учням твори, написані в українському народному характері або жанрові п'єси у пісенному чи танцювальному дусі. У середніх класах до музичного репертуару варто додати твори великої форми та ансамблеві твори, активно вводити етюди та гами для розвитку технічної майстерності та формувати в учнях самостійний підхід до вивчення творів. У старших класах учні повинні вдосконалювати навички гри на

саксофоні на основі гамів, етюдів, творів великої форми та різнохарактерних п'єс, зокрема, композицій авторів ХХ століття. Вибір музичного матеріалу повинен бути спрямований на розвиток технічної майстерності, володіння широким арсеналом штрихів та прийомів, художнє осмислення твору, дотримання певного композиторського стилю під час гри.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Дорошенко Т. В. Розвиток музично-педагогічної думки в Україні (60-70-ті рр. ХХ ст.) / Т. В. Дорошенко // Вісник ЧНПУ ім. Т. Г. Шевченка : Педагогічні науки / гол. ред. М. О. Носко. – Чернігів, 2014. – Вип. 120 – С. 108 – 111.
2. Кашкадамова Н. Василь Барвінський і Галина Левицька – співпраця для української культури. [Електронний ресурс] – Режим доступу <http://solomiya-sk.lviv.ua>
3. Клиш В. Л., Мазепа Л. Концертно-музичне життя // Історія української музики (кінець ХІХ – початок ХХ ст.). Київ: Наукова думка, 1991. Т. 3. С. 314-338.
4. Мазепа Л. З. Развитие музыкального образования во Львове (XV–XX ст): дис. ... канд. искусств.: 17.00.02 «Музыкальное искусство». Москва: МГК им. П. И. Чайковского, 1985. I том. 236 с., II том. 132 с.
5. Мазепа Л. Львов // Музыкальная энциклопедия / Гл. ред. Ю. Келдыш. Москва: Советская энциклопедия, 1976. Т. 3. С. 346-350.
6. Мазепа Л. Поляки у Львові // Львів. Історичні нариси / Упорядники: Ярослав Ісаєвич, Феодосій Стеблій, Микола Литвин. Львів: Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1996. С. 520-542.
7. Мазепа Л. Сторінки музичного минулого Львова. З неопублікованого. Львів: Сполом, 2001. 280 с.
8. Мазепа Л., Мазепа Т. Шлях до Музичної Академії у Львові: в 2-х т. Том I. Від доби міських музикантів до Консерваторії (XV ст. – 1939 р.). Львів, 2003. 287 с.
9. Мазепа Л., Мазепа Т. Шлях до Музичної Академії у Львові: в 2-х т. Том II. Від Консерваторії до Академії (1939-2003). Львів, 2003. 199 с. 2019/1 (31) УКРАЇНСЬКА МУЗИКА 41.

10. Мазепа Т. Л. Соціокультурний феномен європейських музичних товариств XIX – початку XX століть на прикладі Галицького Музичного Товариства. Львів : Растр-7, 2017. 474 с
11. Олексюк О.М. Музична педагогіка: Навчальний посібник. - К.: КНУКіМ, 2006. - 188 с.
12. Погляд на розвій низшого і висшого шкільництва в Галичині в 1772-1800 і розвій русько-народного шкільництва в рр. 1801- 1820. Подав Іван Ен. Левицький. – С. 103. 25 Див.: Сіреджук П.
13. Сторінки історії Львівської національної музичної академії ім. Лисенка [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://conservatory.lviv.ua/about-us/pro-akademiya/2/>
14. Черкасов В.Ф. Історіографічні дослідження розвитку музичної та музично-педагогічної освіти /В.Ф. Черкасов //Проблеми сучасної педагогічної освіти. Сер.: Педагогіка і психологія: – зб. статей. – Ялта РВВ РВНЗ КГУ, 2008. – Вип. 20. Ч. 1. – С.152–159.
15. Шкільна освіта на Рогатинщині у XVIII-XIX ст. // Рогатинська земля: історія та сучасність. Матеріали першої наукової конференції. Рогатин, 24-25 березня 1995. – Львів; Рогатин: Ін-т українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, 1995. – С. 165.
16. Handbuch des Statthaltereii - Gebietes in Galizien für das Jahr 1864. – Lemberg, 1864. – S. 321

ДОДАТКИ

ФРАГМЕНТИ З ДОКУМЕНТАЛЬНИХ МАТЕРАЛІВ

Автобіографія.

Я народився 23 лютого в містечку Горохник
 Ягославського округу (Ташчина) в селі сучасного,
~~історико-правознавчого~~ ~~детського~~ ~~прошлого~~ в містечку
 Сколе Ягославської обл., де закончила семирічку,
 вдесятому 39г. ^{тоді} ^{з Києва} ^{прислали} ^{комісію} ^{в складі}
 Управління по делам Искусств в складі: проф. К.И.
Ахейлова, доц. Корковського, и тов. Б.С. Якулова для
 організації музикальних училищ заведений в
 Західній області України.
 З першою чергою була організована Львівська
 державна Консерваторія, де с ~~января~~
 2. я почав працювати в якості проф. и зав. кафедрою
 фортепіанного факультета. В это же время Управле
ние по делам Искусств назначило меня на
должность директора детской Музыкаль.
Школы при Консерватории, которая современным
стала Муз. деятельности. В это время музыка

Рис. 1. Витяг з «Автобіографії» Г. Левицької

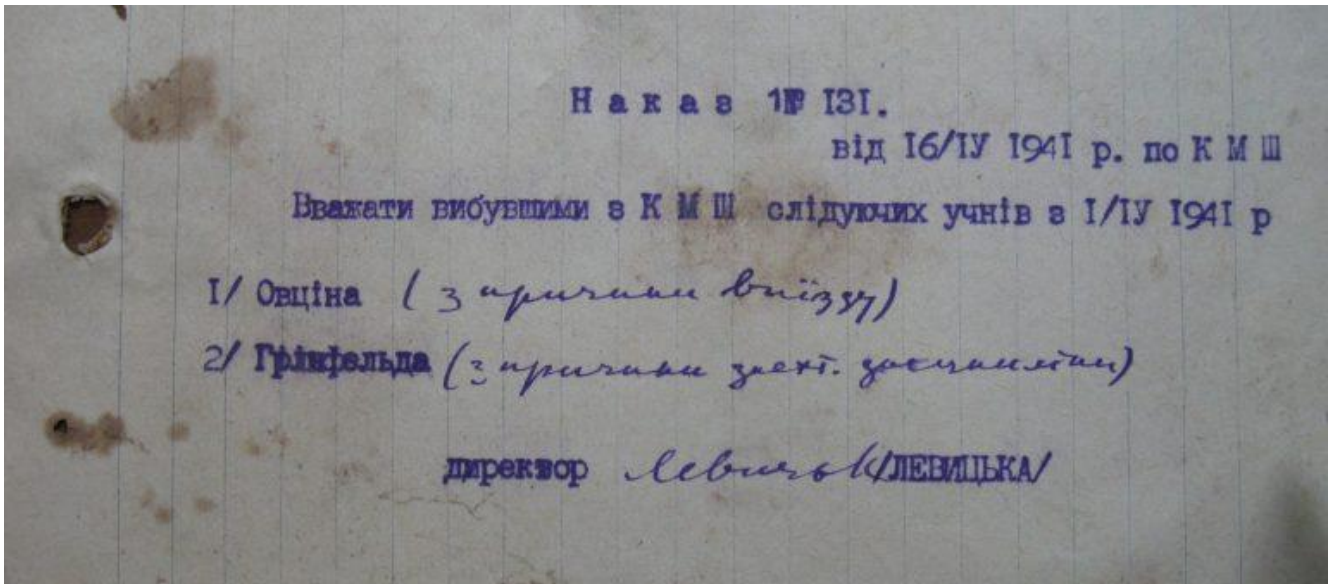

Рис. 2. Наказ про відрахування учнів
Консерваторської музичної школи у Львові

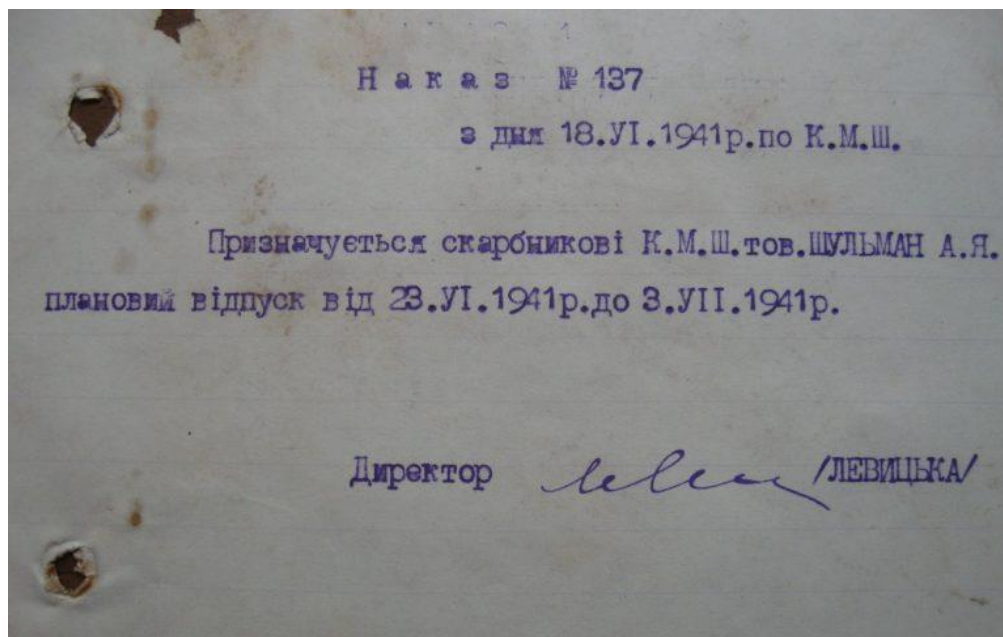

Рис. 3. Наказ про відпустку працівника
Консерваторської музичної школи у Львові

Рис.4. Афіша концерту учнів школи у 1940 р.

Рис. 5. Станіслав Людкевич (в центрі), Василь Барвінський у Вищому музичному інституті імені М. Лисенка у Львові, 1930-і рр.

Рис. 6. Після іспитів у філії Вищого музичного інституту ім. М. Лисенка у Перемишлі, 1931 р. В другому ряді сидять: В. Витвицький (другий зліва), В. Божейко, С. Людкевич, О. Ціпановська, І. Негребецька.

Рис.7. Підручник з теорії музики Станіслава Людкевича, 1921 рік.

Л Ї В І В С Ь К А Д Е Р Ж А В Н А К О Н С Е Р В А Т О Р І Я

Протокол

складання залісів, екзаменів в II семестрі 1950/1 учебного року

Факультет Государственно-Юрид. курс дruhий

Предмет Народна творчість педагог Моздовий асистент

Час складання протоколу 15 мая 1951 год.

№ по порядку	Прізвище студента	Матеріал заліку або екзамену	Оцінка
	<u>Грица</u>	<u>Тісні Богослав Коз.</u> <u>Мисливська</u>	<u>5</u>
	<u>Пішових</u>	<u>Гуманські тісні</u>	<u>3+</u>
	<u>Уходюкова</u>	<u>Мелодичні тісні</u>	<u>4</u>
	<u>Дурнев</u>	<u>Гармонізація маршів</u> <u>тісні</u>	<u>3</u>
		<u>Моздовий</u>	

Обл. друк., Львів 764-1000

Рис.8. Протокол іспиту з народної творчості студентів II курсу класу професора Станіслава, 15 травня 1951 р.